שמות ב

א. אויפן פסוק[1] „ותשם בסוף על שפת היאור" זאגט דער תרגום[2]: על כיף נהרא. פון דעם איז מוכח, אז יוכבד האָט די „תיבת גמא" מיט משה'ן אַוועק־געלייגט (ניט אין דעם יאור גופא, נאָר) אויף דער יבשה־ברעג[3] לעבן דעם יאור[4];

אָבער פון דעם משך הסיפור אין פסוק איז משמע, אז די תיבה האָט זיך געפונען ניט אויפן „שפת היאור", נאָר אין דעם „סוף" וואָס אין דעם יאור[5]; און ווי דער פסוק[6] זאגט וויטער „ותקרא שמו משה גו' כי מן המים משיתיהו".

איז עס מסביר דער ראַגאַטשאָווער[7]: וויבאַלד אז „הם היו עובדים לנילוס"[8] האָט יוכבד ניט געטאָרט מציל זיין משה'ן דורך אַריינלייגן די תיבה אין דעם יאור (ווי דער דין[9], אז מ'טאָר זיך ניט באַנוצן מיט ע"ז אפילו צוליב הצלה) — און דערפאַר „ותשם בסוף על שפת היאור": אָבער נאָכדעם ווי „ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור"[10], וואָס מיינט „שירדה לרחוץ מגלולי אביה"[11], האָט זי דערמיט מבטל געווען די ע"ז[12], „ושוב באתה התבה בתוך היאור".

ב. דער מדרש[13] זאגט: „ולמה השליכו אותו ביאור כדי שיהיו חושבין האסטרולוגין שכבר הושלך למים ולא יחפשו אחריו" — די גזירה „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"[14] איז געקומען דורך דעם וואָס די אסטרולוגין האָבן געזען אז „מושיען של ישראל במים הוא נדון"[15], דערפאַר[16] האָט יוכבד „אריינגעוואַרפן" משה'ן אין יאור[17], ווייל „כיון שהושלך משה למים אמרו כבר מושלך מושיען במים („ולא יחפשו אחריו"[13]) מיד בטלו הגזירה"[18], אז עס איז בטל געווארן דורכדעם די

---

1) פרשתנו ב, ג.

2) אונקלוס. ובתיב"ע: גיף נהרא (ומשנה מתרגומו למקץ מא, ג. שם, יז (ועוד) — כיף נהרא). ובת"י: באפרה על גב נהרא. ועיין פרש"י, רשב"ם, אברבנאל, ראב"ע (ולקמן פסוק ה') ועוד.

3) ראה מקץ שם — עמידה „על שפת היאור". וארא ז, טו. ועוד.

4) ועפ"ז מתורצת בפשטות הקושיא (אברבנאל ועוד): האיך השליכה יוכבד את משה ביאור שהוא מקום סכנה.

5) שלכן לקחה יוכבד „תיבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד" — להגין מן המים. וראה פרש"י וארא ז, יט. נח ו, יד.

6) פרשתנו שם, י.

7) צפע"נ עה"ת עה"פ.

8) ראה תנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט. פרש"י וארא ז, יז.

9) ראה פסחים כה, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ז. טושו"ע יו"ד סקנ"ה.

לכאורה נדו"ד דומה ל„מי שנתחייב מיתה (ש)מותר לברוח לבית עבודת כוכבים ולהציל את עצמו" (טושו"ע שם סו"ס קנז). ואוי"ס ל"ל כהדיעות שאסור (ראה ב"ח וט"ז שם). או שהוא בדוגמת „שעת הגזרה (ש)אסור" (רמ"א שם) — ראה לקמן בפנים ס"ג־ד.

10) פרשתנו שם, ה.

11) סוטה יב, ריש ע"ב. וש"נ. תנחומא פרשתנו ז. שמו"ר עה"פ.

12) ראה גם ש"ך עה"ת עה"פ.

13) שמו"ר פ"א, כא.

14) פרשתנו א, כב.

15) שמו"ר שם, כד. סוטה יב, ב.

16) ראה גם בחיי ואלשיך כאן. פי' מהרז"ו לשמו"ר פ"א, כא.

17) ופלי"ג על התרגום וכו' ד„שפת היאור" הוא „כיף נהרא" (ועיין מפרשים דלעיל הערה 2. ועוד). או ל"ל שיוכבד היתה נביאה וידעה שסוף התיבה לבוא ביאור עצמו (וראה לעיל הערה 5).

18) שמו"ר שם, כד. וראה גם סוטה שם.

גזירה „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו".

אלע ענינים פון תורה זיינען בתכלית הדיוק. איז פארשטאנדיק, אז די צוויי עניני ביטול וואס האבן זיך אויפגעטאן בשייכות צום „אריינוואַרפן" משה'ן אין יאור — (א) דער ביטול הע"ז פון נילוס, (ב) ביטול הגזירה פון „כל הבן גו'" — האבן א שייכות צווישן זיך; און ביידע זיינען פארבונדן מיט משה — מושיען של ישראל.

ג. וועט מען דאס פארשטיין דורך מסביר זיין דעם תוכן פנימי אין דער גזירה „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו": פון דעם וואס די תורה דער־ציילט ניט נאר וועגן דער כללות הגזי־רה פון פרעה — „אם בן הוא והמיתן אותו"[19] — נאר אויך וועגן דעם אופן ווי די גזירה זאל דורכגעפירט ווערן[20], „היאורה תשליכוהו", איז מובן, אז דאס איז

[ניט סתם א פרט בנוגע גזירת פרעה, אדער (נאכמער) א פרט המבאר הטעם — אז דורך דעם וואס „ראו שמושיען של ישראל במים הוא נדון"[21], האט ער דערפאר גוזר געווען „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" — וואַרום, סו"ס, מאי נפק"מ פון וויסן דעם פרט (וואס דאמאלס ערשט פרעגט זיך מאי טעמי) — נאר דאס איז]

אן ענין עיקרי אין גלות מצרים; ביז אז אין דעם דריקט זיך אויס דער תוכן כללי פון גלות מצרים.

דער ביאור אין דעם: דער תכלית ומכוון פון גזירת פרעה איז באשטאנען אין „היאורה תשליכוהו", אין נילוס[22] — די ע"ז פון מצרים. ד. ה. פרעה האט געווואלט אז אידן זאלן ווערן „אריינגע־ווארפן" און „דערטרונקען" אין דער ע"ז פון מצרים[23].

ד. דאס וואס די מצריים האבן געדינט צום נילוס איז, בפשטות, געווען דערפאר, וואס אט דער טייך איז געווען (בדרך הטבע) דער מקור פון זייער פרנסה: כידוע[24], איז מצרים א לאנד וואו עס גייען ניט קיין רעגנס און די צמיחה פון תבואה וכו' איז פארבונדן מיט דעם וואס דער נילוס איז „עולה" און „משקה" די פעלדער.

און דעריבער גיט עס אן ארט צו סו"ס[25] מיינען און איינרייד זיך, אז די פרנסה און חיונה פון מצרים קומט ח"ו ניט פון אויבערשטן

[וואַרום בעת מ'דארף אנקומען צו גשמים, איז „הכל תולין עיניהם כלפי מעלה"[26], מ'פילט אז דאס איז תלוי אין דעם אויבערשטן; משא"כ ווען דער נילוס איז „עולה ומשקה", איז ניט ניכר די אפהענגיקייט פון דעם אויבערשטן]

נאר דאס איז תלוי אין (טבע פון) נילוס[27]. און דערפאר איז דאס גענוארן די ע"ז פון מצרים.

---

19) פרשתנו שם, טז.

20) ואף שהיא גזירה אחרת — הרי לכאורה עיקר החידוש בגזירה זו הוא „ויצו גו' לכל עמו גו'" (לא רק „למילדות העבריות").

21) שמו"ר שם. שם, יח. סוטה שם. פרש"י שם, כב. ועוד.

22) להעיר מפרש"י ר"פ מקץ.

23) ראה גם לקו"ש ת"א ע' 111.

24) פרש"י ר"פ מקץ. ויגש מז, י. וארא שם (ושם, יט). סוטה יג, א ד"ה כדי. וראה ספרי (וילי"ש) עקב יא, י. פרש"י שם. ב"ר שבהערה 26. ועוד.

25) ראה גם רמב"ם הל' ע"ז רפ"א ורפ"ב. וביאורו בסהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ג.

26) ב"ר פי"ג, ט. וראה גם ירושלמי תענית פ"ג ה"ג.

27) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 30. — ובלקח טוב (וארא ז, יג) שהי' פרעה „אומר הואיל וזה

און דאָס איז געווען די גזירה פון פרעה — „היאורה תשליכוהו", אַז אויך אידן זאָלן זיך, ח"ו, אונטערוואַרפן צו דעם, צו די גדרי הטבע והנהגתה.

ה. כדי אַז די גזירה „היאורה תשליכוהו" זאָל קענען האָבן אַ שליטה אויף אידן, איז דאָס דורכדעם וואָס ביי זיי איז פריער געווען די ירידה אין מצרים: כל זמן זיי זיינען געווען אין ארץ ישראל, „ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה" [28] — מ'זעט בגילוי ווי דער אויבערשטער איז משגיח על כל פרט ופרט

[וואָס דאָס דריקט זיך אויס אויך אין דעם, וואָס ארץ ישראל איז אַלעמאָל *[28] געווען אַ לאַנד וואָס „למטר השמים תשתה מים" [29], ובפרט ווי חז"ל [30] זאָגן „א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו"],

איז ניטאָ קיין אַרט פאַר אַ טעות אַז „כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" [31] ער האָט געאַקערט און געזייט און דאָס איז גענוג — ווייל מ'זעט בנקל אַז „הוא הנותן לך כח לעשות חיל" [32];

נאָכמער: כל זמן יעקב ובניו האָבן געלעבט, איז אויך אין מצרים ניט שייך ביי זיי די גזירה פון פרעה [33]. וואָרום וויבאַלד אַז זייענדיק אין א"י האָבן זיי געזען בגלוי אַז ס'איז אַפּהענגיק אין אויבערשטן, דערפאַר איז אפילו ווען זיי זיינען געקומען אין אַן אַרט וואו עס זעט זיך אַן נאָר די הנהגת הטבע, האָט עס באַ זיי ניט געמאַכט פאַרגעסן, מעלים ומסתיר זיין — די פריערדיקע ראי' אין אלקות און זי האָט ביי זיי פועל געווען, אַז אויך אין מצרים זאָל ביי זיי זיין די ידיעה (עכ"פ אין אַן אופן פון הבנה והשגה) אַז טבע ווערט אָנגעפירט פון אויבערשטן [34]

[ע"ד ווי דער ענין פון נס — לשון הרמה [35] — אַז נס „הויבט אויף" די (ידיעה אין) טבע; עס גיט אַ הכרה אַז אויך טבע ווערט געפירט פון דעם אויבערשטן].

נאָר נאָכדעם ווי „וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" [36] — עס זיינען ניט געבליבן פון די וואָס זיינען געווען אין א"י [37], ובמילא איז געוואָרן אַ

משקה שדותנו וכרמנו ואנו נזונין ממנו ודאי הוא אלוקה".

28) עקב שם, יב.

*28) גם קודם גלות ויצי"מ.

29) עקב שם, יא. וראה הנסמן בלקו"ש שם הערה 41.

30) תענית י, א. וראה הנסמן בלקו"ש שם הערה 40.

31) עקב ח, יז.

32) שם, יח.

33) ראה שמו"ר פ"א, ח. פרש"י וארא ו, טז

34) ומכ"ש אצל יעקב (ובחיי יעקב), ש„מברכתו של יעקב ואילך הי' פרעה בא אל הנילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ" (פרש"י ויגש שם) — היינו, שזה שהנילוס משקה את הארץ תלוי בברכתו של יעקב (ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 31). ולהעיר מפרש"י ר"פ ויחי.

35) סדור מד, סע"ב. אוה"ת בשלח ד"ה ויבן. שה"ש ע' כט. ועוד. וראה סה"מ תרע"ח ע' פט.

36) פרשתנו א, ו.

37) ראה שמו"ר שם: כ"ז שהי' אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים כו' (וברשב"ם (וספורנו) עה"פ: (כל) שבעים נפש).

— וצ"ע שהרי הייתה שרח בת אשר • (סדר עולם

•) כן יש להעיר מעוד יורדי מצרים שהיו בחיים בעת התחלת השעבוד: (א) שאול בן הכנענית — הוא זמרי (סנהדרין פב, ב. תיב"ע ויגש מו, י. וארא ו, טו) כדקלמן בפנים ההערה. (ב) קהת שהי' חי בעת לידת משה (סדר הדורות ב"א שסח"ט). ובתיב"ע וארא (שם, יח) ד„חמא ית פינחס" (וראה פי' יונתן שם, טז. סדר הדורות שם). (ג) חצרון — שהוא יפונה (סוטה יא, סע"ב) אבי כלב, וכלב הי' בן מ'

פולשטענדיקע „ירידה" אין מצרים און הנהגת הטבע — האָט געקענט זיין די גזירה „היאורה תשליכוהו".

ו. דער ענין פון משה איז — מושיען של ישראל — ווייל ער איז דער רעיא מהימנא, וואָס איז ממשיך אמונה אין אידן, עס זאָל פועל זיין במעשה בפועל, אַז אויך דאָרט וואו קיין ראי' אין אלקות איז ניט געווען, און אפילו ניט קיין הבנה

פ"ט. וראה סוטה יג, א. מכילתא בשלח יג, יט. פרש"י פינחס כו, מו. ועוד). ואולי קטנה ביותר •• הייתה באותה שעה •••.

ובמדרש לקח טוב פינחס (כו, יב): שאול בן הכנענית הוא זמרי .. ואל תתמה שהרי שאול בן הכנענית הי' מיורדי מצרים וחי' עד סוף מ' שנה של מדבר, והא כתיב וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, תשובתך שהרי סרח בת אשר היתה מיורדי מצרים והיית והיא נחשבת בערבות יריחו ואין למדין מן הכללות כו' [ועד"ז הוא לקמן שם, מו. ושם: אין שנים או שלשה מן החשבון. וראה שוה"ג הא'].

ועכצ"ל דמדרשות חלוקות הן. והרשב"ם והספורנו — הם אליבא דשמו"ר, או (ויותר נכון) ע"ד הפשט. ומה שהזכיר שרח בפ' פנחס — ראה רמב"ן שם.

ולהמדובר בפנים יותר נ"ל לומר דקאי לכל מדרז"ל הנ"ל — דלשלול האפשריות דגזירת „היאורה תשליכוהו" מרובו ככולו דבנ"י אז — צ"ל השפעה של כו"כ מהחשובים שביניהם, ואין מספיקה זכירה של מתי מספר. וק"ל.

שחצרון (אביו) הי' בחיים (מ' שנה קודם שילוח המרגלים, ועאכו"כ) בעת התחלת השעבוד. (ד) לדעת תיב"ע (וארא שם, טז) לוי „חמי ית משה כו'" (ובפי' יונתן שם תמה ע"ז).

ולהעיר לכהנ"ל מב"ב קכא, ב.

••) עד"ז יש לחדץ בנוגע לקהת וחצרון שהיו בערך בני ב' שנים בעת הירידה למצרים (ראה סדר הדורות ב"א רלה, רלט).

•••) אבל ראה תיב"ע (ויגש מו, יז) דהיא „בשרה ליעקב דיוסף קיים". ובסדר הדורות (ב"א ריז) דסרח היתה בת ג' שנים קודם לידת בני אשר (ימנה ישוה ישוי וברי'ה. וברי'ה ילד ב' בנים קודם הירידה למצרים — ויגש שם).

והשגה[38] — האָט ער אויפגעטאָן אַז ביי אידן זאָל לייכטן די אמונה בה', און מיט דעם האָבן זיי זיך קעגנגעשטעלט די גזירה פון פרעה.

און הגם אַז דער כח האמונה איז ביי זיי געווען אויך פריער, ווייל אידן זיינען בטבע „מאמינים בני מאמינים"[39], איז אַבער סתם אמונה (אין אַן אופן מקיף) ניט גענוג אויף דעם[40]. כדי די אמונה זאָל האָבן אַ ווירקונג אין לעבן און הנהגה פון מענטשן, מוז זיין — „ורעה אמונה"[41], ממשיך זיין די אמונה אין אַ פנימיות. און דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך משה, רעיא מהימנא[42].

ז. דערמיט ווערט מען פאָרשטיין וואָס דער פסוק[43] איז מדייק אַז „ומשה הי' רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין" —

דלכאורה: בשלמא דאָס וואָס די תורה דערציילט אַז ער איז געווען אַ רועה צאן איז מובן, ווייל, כידוע[44], איז דאָס געווען די הכנה (און דער אויספרואוו) פון משה רבינו אָלס רועה ישראל; אַבער וואָס איז נוגע די הדגשה אַז ער איז געווען דער רועה פון „צאן יתרו", און אָלס כהן מדין דוקא?

נאָר דער ענין פנימי אין דעם: אין

---

38) להעיר ממרז"ל שמצרים מלאה גילולים (שמו"ר ופרש"י עה"פ בא יב, כט. מכילתא תנחומא ופרש"י עה"פ בא יב, א).

39) שבת צז, א (בשייכות לבנ"י בהיותם במצרים). וראה פרש"י עה"ת שמות ד, ב.

40) עד שיכול להיות גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא (ברכות סג, א. כגירסת הע"י).

41) תהלים לז, ג. תו"א בהוספות ד"ה כי תשא. לקו"ת ואתחנן ד"ה וידעת (הא') וביאוריו. ועיי"ש ד"ה להבין בתוס' ביאור פ"ג.

42) ראה תניא רפמ"ב.

43) פרשתנו ג, א.

44) תנחומא פרשתנו ז. שמו"ר פ"ב, ב. ועוד.

„צאן יתרו" זיינען געווען „חיילי דקדושה" און משה האָט אין זיי אויפגעטאָן „לאקרבא לקדושה"[45]. און דאָס איז דער דיוק „צאן יתרו גו' כהן מדין": אפילו אָט די ניצוצות וואָס האָבן זיך געפונען ביים „כהן מדין" — אַ כומר לע"ז, ביז „לא הניח ע"ז שלא עבדה"[46] — אויך אין זיי[47] האָט משה אויפגעטאָן „לאקרבא לקדושה".

און דערפאַר איז דאָס געווען די הכנה פון משה רבינו צו זיין אַ רועה פון אידן[48] אין מצרים[49] — אַז אפילו זייענדיק אין אַ מצב וואָס ס'איז ניטאָ קיין ראי' און אפילו ניט קיין השגה אין אלקות — עס איז נראה בגלוי נאָר די הנהגת הטבע — איז משה געווען דער רעיא מהימנא וואָס האָט אין זיי מעורר וממשיך געווען די אמונה בה' איז אַ פנימיות.

ח. דאָס איז דער קשר צווישן די צוויי ענינים — ביטול הע"ז פון נילוס און ביטול הגזירה „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" — ווייל זיי זיינען (בפנימיות) דער זעלבער ענין: די גזירה „היאורה תשליכוהו" איז פאַרבונדן מיט דעם וואָס דער יאור איז די ע"ז פון מצרים; און דורך דעם וואָס משה, רעיא מהימנא, איז נולד •[49] און נמשך געווארן צו די אידן אין גלות מצרים, ביז צום עיקר הגלות והשעבוד — אינעם „יאור" — האָט ער געגעבן דעם כח צו מלחמה האָבן געגען די ע"ז פון נילוס, און במילא איז אויך בטל געווארן די גזירה[50].

ט. דער ענין פון יציאת מצרים איז פאַראַן בכל יום ויום[51]. דערפון איז פארשטאַנדיק, אַז די אלע ענינים כלליים הנ"ל — די ראי' אין אלקות פאַר דער ירידה למצרים, די ירידה און גלות מצרים און דערנאָך גאולת מצרים — זיינען אויך דאָ אין עבודת כאו"א בכל יום ויום:

דער סדר העבודה בכל יום ויום איז — בית הכנסת, מבית הכנסת לבית המדרש[52], און פון בית המדרש צו „הנהג בהם מנהג דרך ארץ"[53]: בתחלה[54] קומט עבודת התפלה, דער־נאָך[55] — לימוד התורה, און דערנאָך די התעסקות אין צרכי פרנסה.

דורך עבודת התפלה איז אַ איד ממשיך גילוי אלקות בנפשו, ביז אין דעם אופן פון ראי' באלקות. נאָך די הכנות פון פאַרן דאַוונען און די התבוננות אין פסוקי דזמרה וכו', קומט מען צו קריאת שמע, וואָס שמע איז ר"ת „שאו[56] מרום עיניכם (וראו)"[57] — גילוי אלקות בבחי' ראי' [בדוגמת ארץ ישראל

---

45) ילקוט ראובני ויצא לא, ט.

46) פרש"י יתרו יח, יא. ממכילתא ותנחומא (ז) שם. נת' בלקו"ש חי"א ע' 75.

47) להעיר מזהר פרשתנו (כא, א): כהן מדין כו' אע"ג שהי' עובד כו"ם כו' הי' רועה צאנו כו'.

48) ויומתק ע"פ תורת הבעש"ט (תולדות י"ל לך. בן פורת יוסף בסופו) שבצאן יתרו נתגלגלו אותם שאח"כ נתן להם התורה ונעשו תלמידיו.

49) ולהעיר ממרז"ל (ראה מכילתא בשלח יד, כח. שמו"ר פמ"ג, ח. זח"ב קע, ב. ועוד) דהללו ע"ז והללו כו'.

•49) ד„מחחלת" ברייתו נתקן לגאולת ישראל (שמו"ר פ"ב, ד).

50) ולהעיר ממכילתא (בשלח יד, לא) דבשכר האמונה נגאלו אבותינו ממצרים.

51) תניא רפמ"ז.

52) ברכות בסופה. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה (וש"נ).

53) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז שם.

54) כמרז"ל שאסור לעשות חפציו קודם שיתפלל (ברכות יד, א).

55) ראה לקו"ת ברכה צו, ב.

56) ישע' מ, כו.

57) תקו"ז תמ"ט.

— כנ"ל ס"ה]. און נאָכדעם תפלת העמידה, כעבדא קמי' מרי'[58], ביטול גמור — ביז אַז בתחלתה וכהקדמה זאָגט ער: אד' שפתי תפתח ופי (איז נאָר) יגיד (וימשיך) תהלתך[59].

נאָך עבודת התפלה „גייט מען אַפ" פון דער דרגת הראי' באלקות והביטול הגמור הנ"ל, און אין דעם זיינען פאַראַן צוויי „ירידות"[60]:

(א) מבית הכנסת לבית המדרש — לימוד התורה[61], וואָס דאָס איז (ווי חכמתו ית' וועזרט געזומען) דורך הבנת והשגת האדם[62], לויט זיין פאַר־שטאַנד[63]. אַבער כאָטש די דרגא פון הבנה והשגה איז אַ ירידה לגבי דעם גילוי פון ראי' באלקות וביטול הגמור בשעת התפלה — דאָך, איז אין דעם פאַרט ניכר די פעולת התפלה: דער גילוי אלקות בנפשו בשעת התפלה ווירקט אַז די השגה זאָל זיין כדבעי [ע"ד די ירידה למצרים בחיי יעקב ובניו].

(ב) וועז אַ איד גייט דערנאָך לעסקיו, וואָס דאָן איז מצד דעם העלם והסתר פון הנהגת הטבע קען מען גאָר פאַר־געסן ח"ו אויף אלקות: און כדי ער זאָל דעמאָלט געדענקען כסדר אַז „הוא הנותן לך כח לעשות חיל" און דער עסק זאָל זיין ע"פ שו"ע, כפי רצונו ית', איז דאָס מיטן כח פון אמונה בה', וועלכע ער איז מעורר וממשיך אין אַ פנימיות.

יוד. דאָס איז די הוראה וואָס אַ איד דאַרף אַרויסנעמען פון כהנ"ל אין עבודת ה':

(א) ער דאַרף וויסן, אַז דער אַוועק־גיין פון דאָונען — פון ראי' אין אלקות ביטול הגמור צו אלקות — איז שוין אַן ענין פון ירידה. אמת טאָקע, אַז די ירידה איז אַ זאָך וואָס איז ע"פ שו"ע — כנ"ל בשו"ע הנהג בהם מנהג דרך ארץ — אַבער ער דאַרף עס טאָן בלויז ווייל ער איז (כמארז"ל בנוגע ירידה למצרים — בפשטות) „אנוס על פי הדיבור"[64]: ער טוט עס נאָר ווייל אַזוי איז דער רצון ה':

(ב) לאידך, האָט ער זיך ניט וואָס צו שרעקן פאַר דער ירידה, ווייל כאָטש עס איז אַ ירידה גדולה ביותר — ניט ער האָט ראי' אין אלקות, און (בשעת העסק) אפילו ניט הבנה והשגה באלקות (ער באַטראַכט בשעת עסקיו די עניני העסק) — איז אַבער דורך דעם וואָס ער איז מעורר בחי' משה שבנפשו[65], וועזרט נתגלה זיין אמונה בה' אין אַן אופן פון „ורעה אמונה", און דאָס נעמט אים

58) שבת י, א. טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סו"ס צה. ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ כו'. ולהעיר משו"ע אדה"ז סי' קד ס"ב: עומד לפני המלך — אין לזוז ממקומו [משא"כ בק"ש דשו"מ מפני הכבוד כו' ומותר לקרוץ בעיניו וכמעשה דרב (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע או"ח סי' סג ס"ו (ושו"ע אדה"ז שם ס"ז): הקורא ק"ש לא ירמוז כו' — הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע — ולא ביטול), ואפילו בזה איתא שם דבפרשה שני' מותר לצורך מצוה קצת ולצורך מלאכה].

59) ראה ד"ה אד' שפתי תפתח תרכ"ח (נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' תלו ואילך). ובכ"מ.

60) ע"ד ב' הירידות למצרים — ראה תו"א ריש פרשתנו. וראה תו"ח שם (כו, א ואילך), דירידה הא' היא לבינה (מצר מ"י, צמצום דהשג' בינה), וירידה הב' — במיצר מ"י ד(מח' ו)דיבור (מלכות).

61) שצ"ל בהבנה והשגה שכלו דוקא ובאופן דכל עצמותי תאמרנה (עירובין נד, רע"א. וראה תניא פל"ז (מז, א)) וכו'.

62) שלכן צ"ל ברכת התורה, ברכו בתורה תחילה — להזכיר ולהדגיש נותן התורה (ראה נדרים פא, א. ב"ח לטאו"ח סי' מז).

63) שלכן בתושבע"פ (בית המדרש) צ"ל הבנה דוקא (שו"ע אדה"ז ס"נ ס"ב (ממג"א שם). הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב).

64) נוסח הגדה של פסח.

65) תניא רפמ"ב.

אַרויס פון גלות הפרטי — ביז אַז ער זעט בכל עניניו אַז תמיד .. עיני ה״א מראשית השנה ועד אחרית שנה — השגחה פרטית בעניני עסקיו —

ומגאולה לגאולה — צו דער גאולה הכללית ע״י משיח צדקנו [66] — שיוליכנו לארצנו הקדושה, בקרוב ממש.

(משיחות ש״פ שמות תשכ״ב, תשכ״ג)

---

66) להעיר ממרז״ל שמשה גואל ראשון הוא גואל אחרון (ראה שמו״ר פ״ב, ד. זח״א רנג, א. שה״פ פ׳ ויחי. תו״א ר״פ משפטים).